

ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΙΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΥΞΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(Συμβολαί τῆς Ὁργανώσεως τῶν Ἐπι-
χειρήσεων : Πολιτικὴ καὶ Ἰκανότητες)

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. S U N E C A R L S O N

Μεταφραστῆς : κ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ἰ. ΑΓΙΟΠΕΤΡΙΤΗΣ

1. Τὸ πρόβλημα

Ποία εἶναι ἡ συμβολὴ τῆς ὀργανώσεως τῶν ἀτομικῶν βιομηχανικῶν ἐπι-
χειρήσεων εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς ἐκβιομηχανίσεως; Ποῖαι ὀργανωτικαὶ ἰκανό-
τητες εἶναι ἀνάγκη ἰδιαιτέρως ν' ἀναπτυχθοῦν καὶ ποία πολιτικὴ πρέπει ν' ἀκο-
λουθηθῆ; Ταῦτα εἶναι τὰ προβλήματα μας, τὰ ὁποῖα τίθενται ὡς ἀκολούθως:

1. Θὰ περιορίσωμεν τὴν ἀνάλυσίν μας εἰς τὰς οἰκονομίας τῶν ὑπαναπτύκτων
χωρῶν, δηλαδὴ εἰς τὰ προβλήματα ὀργανώσεως προ-βιομηχανικοῦ περιβάλλοντος.

2. Θὰ ἐξετάσωμεν τὰ προβλήματα ταῦτα ἀπὸ ἀπόψεως μόνον τῆς ὀργανώ-
σεως καὶ δὴ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνωτάτης ἡγεσίας. Τουτέστι θὰ ἀσχοληθῶμεν
κυρίως μὲ τὰ προβλήματα ἀναπτύξεως ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν πολιτικὴν
ὀργανώσεως, τὴν σχετικὴν πρὸς τὰ προβλήματα ταῦτα.

3. Περαιτέρω, θὰ ἀσχοληθῶμεν κυρίως μὲ τὰς ἐγχωρίους βιομηχανικὰς ἐπι-
χειρήσεις. Ὑποκαταστήματα ἀλλοδαπῶν ἐταιρειῶν καὶ ἐπιχειρηματικαὶ ἐνώσεις
μεταξὺ ξένων καὶ ἐντοπίων, θὰ ληφθοῦν ὡς ὅσον ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐν γένει
ἐπίδρασίν των εἰς τὴν ὀργανωτικὴν πρακτικὴν. Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἀνωτέρω
συνδυασμοὶ δύνανται νὰ εἶναι ἰδιαιτέρας σημασίας διὰ τὴν διαδικασίαν τῆς ἐκβιο-
μηχανίσεως, ὅφ' ὠρισμένης συνθήκας, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐνδιατριψῶμεν ἐπὶ
τῶν εἰδικῶν προβλημάτων των.

Ὅπως, ὑπάρχουν αὐστηροὶ περιορισμοὶ εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς παρούσης ἐργα-
σίας μας. Πάντως, τὸ θέμα ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ἐν εὐρύτητι καὶ θὰ δυνηθῶ-
μεν νὰ θίξωμεν μόνον τινὰ τῶν πλέον σημαντικῶν σημείων του.

2. Ὁ ἐμπνευστῆς τῆς πολιτικῆς καὶ τὸ περιβάλλον του

Τὸ ἔργον τῆς ὀργανώσεως κατὰ τὴν χάραξιν τῆς πολιτικῆς εἶναι διττόν :
Ὁφείλει νὰ χαράξῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν πολιτικὴν διὰ τὴν παρουσίαν τῆς ἐπιχει-

ρήσεως εἰς τὸν ἔξωτερικὸν αὐτῆς κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν πολιτικὴν τὴν ἀφο-
ρῶσαν εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν τῶν ἐσωτερικῶν λειτουργιῶν αὐτῆς. Δυ-
νάμεθα νὰ ἐπεξηγήσωμεν τὰ ἀνωτέρω διὰ τοῦ ἐπομένου σχεδιαγράμματος :

Ἐπιχείρησις

Ἐσωτερικαὶ Λειτουργίαι

Ὁ ἔξω κόσμος

Ἄγορὰ
Ἐμπορευμάτων

Ἄγορὰ
Κεφαλαίου

Ἄγορὰ
Ἐργασίας

Ἐτεροὶ Θεσμοὶ
ἐκτός τῆς ἀγορᾶς

Ὁ ἔξω κόσμος διὰ τὸν ὁποῖον ἐνδιαφερόμεθα ἐνταῦθα εἶναι τὸ συγκεκριμέ-
νον περιβάλλον τῆς ὑπαναπτύκτου οἰκονομίας. Ἄς ρίψωμεν πρῶτον ἐν βλέμμα εἰς
τὸ περιβάλλον τοῦτο, ἵνα ἴδωμεν πῶς ἐπηρεάζει τοῦτο τὸ ἔργον τῆς χαράξεως τῆς
πολιτικῆς τῆς ὀργανώσεως. Ἐνεργοῦντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔχομεν πλήρη
συναίσθησιν τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ συνθήκαι ποικίλλουν εἰς μέγαν βαθμὸν ἀπὸ χώρας
εἰς χώραν καὶ θὰ εἶχε τις νὰ προσθέσῃ ἐπιφυλάξεις τινὰς ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου ση-
μείου, ἐν τῇ πράξει. Ἄλλ' ἡ χρονικὴ διάρκεια εἶναι λίαν σύντομος δι' ὅλα ταῦτα.

α) Ἡ ἀγορὰ ἐμπορευμάτων. Αἱ περισσότεραι τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν
δὲν εἶναι μόνον πτωχαί, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης καὶ μικραί. Συνεπῶς αἱ ἐσωτερικαὶ
ἀγοραὶ αὐτῶν εἶναι πολλάκις ἐντελῶς περιορισμέναι. Περαιτέρω, δεδομένου ὅτι ἡ
κυρία πηγὴ εἰσοδήματος γενικῶς εἶναι ἡ γεωργία, ἡ ἐνεργὸς ζήτησις διὰ κατανα-
λωτικὰ ἀγαθὰ καὶ ἐξοπλισμὸν εἶναι συχνάκις ἐποχικὴ (δηλαδὴ δὲν παρατηρεῖται
καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς). Τοῦτο σημαίνει ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις αἱ ἀβεβαιότητες
τῆς ἀγορᾶς διὰ νέα προϊόντα εἶναι σημαντικαὶ καὶ ὑπάρχει εἰδικὴ ἀνάγκη διὰ τὴν
ἔρευναν τῆς ἀγορᾶς. Γενικῶς, ἡ διοίκησις τῶν ἐγχωρίων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων
δὲν τολμᾷ ν' ἀναπτύξῃ νέα προϊόντα καὶ νέους ἀγωγοὺς διανομῆς, ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ
συγκεντρωθῇ εἰς τὴν ἐπέκτασιν ἀγαθῶν, ἅτινα μέχρι τοῦδε, εἴτε εἰσήγοντο (ἐκ
τοῦ Ἐξωτερικοῦ) εἴτε παρήγοντο διὰ βιοτεχνικῶν μεθόδων καὶ διὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρ-
χουν ἤδη ἀγοραστικοὶ ἀγωγοί. Ἐχει ν' ἀγωνισθῇ ἐναντίον τῆς προτιμῆσεως τοῦ
καταναλωτοῦ δι' εἰσαγόμενα προϊόντα — τὸ ἰσχυρὸν ἐθνικιστικὸν φρόνημα, ὃ περ
ἐκδηλοῦται εἰς τόσους ἄλλους τομεῖς, σπανίως ἐπηρεάζει τὰς προτιμῆσεις τοῦ κα-
ταναλωτοῦ διὰ προϊόντα. Ἄλλ' ἐὰν ἐπιτύχῃ, ταχέως θὰ ἐγκαθιδρύσῃ μονοπωλιακὴν
θέσιν. Ἡ θέσις αὕτη ἐξασφαλίζεται διὰ τῶν περιορισμῶν τῆς ἀγορᾶς, τοῦ ὑψηλοῦ
κόστους μεταφορῶν καὶ τῆς γενικῆς ἐλλείψεως ἀνταγωνιστικῆς παραδόσεως.

Ἐὰν κρίνωμεν τὴν ἀγορὰν ὡς πρὸς τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἡ ἐπιχείρησις ἔχει
ἀνάγκην ν' ἀγοράσῃ εἰς μέγαν βαθμὸν, πρόκειται τότε περὶ ὑπερποντίου ἀγορᾶς.
πρᾶγμα ὃπερ σημαίνει ὑψηλὸν κόστος μεταφορᾶς καὶ μακρὸν χρόνον παραδόσεως.
Εἰς μίαν ὑπαναπτύκτου χώραν ὑπάρχει ἑλλείψεις ἀξιοπίστων ἐγχωρίων προμηθευ-
τῶν μηχανολογικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἀνταλλακτικῶν ἢ ἡμικατεργασμένων προϊόντων.
Αἱ πρῶται ὕλαι, αἱ ὁποῖαι διατίθενται ἐπιχωρίως, συχνάκις διαφέρουν ἀπὸ ἐκείνας

αίτινες χρησιμοποιούνται εις τὰς ἐκβιομηχανιζόμενας χώρας καὶ γενικῶς ἀπόκειται εἰς τὴν ἀγοράζουσαν ἐπιχείρησιν νὰ καθορίσῃ τὰ ἀναγκαῖα πρότυπα. Δι' ὅλους τοὺς λόγους τούτους, ἡ ἐκλογή μεταξύ τοῦ «ν' ἀγοράζῃς ἢ νὰ κατασκευάζῃς» γίνεται πλέον δυσκολωτέρω παρὰ εἰς ἐκβιομηχανοποιημένον περιβάλλον.

β) Ἡ ἀγορὰ κεφαλαίου. Εἰς τὰς περισσοτέρας ὑπαναπτύκτους χώρας, οἱ ἐκ παραδόσεως ὀργανισμοὶ χρηματοδοτήσεως ἐνδιαφέρονται κυρίως διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς εἰσαγωγικὰς ἐπιχειρήσεις. Αἱ Τράπεζαι εἶναι συχνάκις ὑποκαταστήματα εὐρωπαϊκῶν ἢ ἀμερικανικῶν Τραπεζῶν, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἐσημείωσεν ὁ Nevin (1), δὲν λειτουργοῦν ὡς ἄλλοτε αἱ μητέροι των ἑταίριαι, ὅτε ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἦσαν εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ σήμερον λειτουργοῦν εἰς ἐξόχως ἐκβιομηχανοποιημένον περιβάλλον. Αὗται ἔχουν περισσότερον τὴν ἔννοιαν εἰσηγητῶν ἐμπειρίας τραπεζικῆς διοικήσεως εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐξωπλισμένα διὰ νὰ χειρισθοῦν (ἀναλάβου) τοὺς κινδύνους χρηματοδοτήσεως, τοὺς ὁποίους συνεπάγεται μία πρῶτος βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις. Ἐξ αἰτίας τῆς ἀβεβαιότητος τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἔγγειον ἰδιοκτησίαν καὶ τῆς τοιαύτης τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐν περιπτώσει μιᾶς ρευστοποιήσεως, αἱ νέαι βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀντιπροσωπεύουσι πολὺ μικροὺς κινδύνους, τὸ μόνον δὲ πρᾶγμα ὅπου δύναται γενικῶς νὰ πράττουσιν εἶναι ἡ παροχὴ βραχυπροθέμου πίστεως. Σπανίως ὑπάρχει ἀγορὰ διὰ μετοχὰς καὶ ὁμολογίας καὶ κατὰ συνέπειαν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι διαθέτουσι χρήματα, δὲν ἐνδιαφέρονται ν' ἀγοράσουσι μετοχὰς μὲ μικρὰν ἀπόδοσιν ἢ νὰ παράσχουσι μακροπρόθεσμα δάνεια ἀπ' εὐθείας εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Εἰς τινὰς χώρας, ἰδρῦθησαν εἰδικαὶ Τράπεζαι ἀναπτύξεως διὰ μεσοπρόθεσον καὶ μακροπρόθεσον χρηματοδοτήσιν τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ γενικῶς οἱ πόροι των εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Προσέτι ὑπάρχουσι, θεατικῶς, οἱ δανεισταί, ἀλλὰ τὰ ἐπιτόκιά των εἶναι, ἀναγκαστικῶς, πολὺ ὑψηλότερα τῶν ἐπιτοκίων τῶν ὀργανισμῶν χρηματοδοτήσεως. Ἐν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν εἶναι, τῷ ὄντι, ἡ ὑπαρξίς δύο ἐντελῶς χωριστῶν (ἀνεξαρτήτων) ἀγορῶν χρήματος, τῆς μὲν μιᾶς ὑπὸ ὑψηλῶν ἐπιτοκίων, τῆς δ' ἑτέρας ὑπὸ χαμηλῶν τοιοῦτον. Καὶ ἐν τῶν προβλημάτων τῆς ὀργανώσεως τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι πῶς νὰ ὀδηγηθῇ ἐκ τῆς προτέρας ἀγορᾶς εἰς τὴν ἑπομένην.

Μὲ τὴν ὀργανωμένην ἀγορὰν κεφαλαίου, κλειστὴν ἢ ἀνύπαρκτον πάντοτε, πλὴν τῆς βραχυπροθέμου ἐμπορικῆς πίστεως, αἱ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις προσπαθοῦν νὰ χρηματοδοτήσουσι τὰς ἐπενδύσεις των εἰς μηχανήματα καὶ λοιπὸν ἐξοπλισμὸν διὰ μακροπρόθεσμων ἢ μεσοπρόθεσμων ἐμπορικῶν πιστώσεων. Ἄλλως τε, ἡ συσσώρευσις τοῦ κέρδους καθίσταται ἡ κυρία πηγὴ χρηματοδοτήσεως. Συγκεφαλαιώσασθε, τονίζομεν ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς χρηματοδοτήσεως ἀπασχολεῖ πολὺ περισσότερον τὴν ἡγεσίαν τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας, παρὰ εἰς τὸ ἐκβιομηχανοποιημένον τμήμα τοῦ κόσμου.

γ) Ἡ ἀγορὰ ἐργασίας. Ἐν ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ προβιομη-

1) Edward Nevin, Capital Funds in Underdeveloped Countries. London, 1961, κεφ. 3.

χανικῶ περιβάλλοντος εἶναι, βεβαίως, τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ γενικῶς ὑπάρχει τεραστία προσφορά ἀνειδικεύτου ἐργασίας, ὑπάρχει, ἐν τούτοις, ἔλλειψις εἰδικευμένων ἀνθρώπων. Καὶ ἐξ ὧλων τῶν εἰδικοτήτων ἐκείνη τὴν ὁποίαν ὁ Harbison ὀνομάζει «ὀργανωτικὴν ἱκανότητα» ²⁾, συχνάκις εἶναι ἡ σπανιωτέρα, ἐνῶ ἀκριβῶς αὕτη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι ἡ πλεόν ἀναγκαία. Προσωρινῶς, τοῦλάχιστον, ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχειρήσις δύναται νὰ εἰσαγάγῃ εἰδικευμένον προσωπικόν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ εὐτυχῆ λύσιν. Προσέτι δὲ ἡ λύσις αὕτη εἶναι υπερβολικῶς δαπανηρά.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἀνειδικεῦτον ἐργατικόν δυναμικόν, ὑπάρχει ἐνίοτε παρομοία διάκρισις, εἰς μίαν ἀγορὰν ὑψηλῆς ἀμοιβῆς καὶ εἰς ἐτέραν τοιαύτην χαμηλῆς ἀμοιβῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν κεφαλαίου, συνητήρησμεν. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἡ τιμὴ ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀγοραστήν (ἐργοδότην) καὶ οὐχὶ εἰς τὸν προμηθευτὴν (ἐργαζόμενον). Ὁ ἀγοραστής δύναται γενικῶς ν' ἀνεύρῃ εὐθνηγὴν ἐργασίαν. Ὅταν ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχειρήσις αὐξάνῃ εἰς μέγεθος, αἱ ἐργατικαὶ ἐνώσεις θὰ γίνουν περισσότερον ἀποτελεσματικαί, καὶ αἱ Κυβερνητικαὶ Ἀρχαὶ θὰ εὐρίσκουν τοῦτο περισσότερον σπουδαῖον καὶ οὕτως εὐκολώτερον θὰ ἐπιβάλλουν τοὺς ὑπάρχοντας περὶ μισθῶν νόμους. Ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγικότητος τῶν ἀνειδικεῦτων ἐργατῶν μέσῳ καταλλήλων μέτρων, ὡς διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς διατροφῆς καὶ τῆς παροχῆς κινήτρων ἀμοιβῶν, εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιότερων προβλημάτων τῆς ὀργανώσεως ἐπιχειρήσεων.

δ) Ἔτεροι θεσμοὶ ἐκτὸς τῆς ἀγορᾶς. Γενικῶς, πιστεύω ὅτι ὅσον μεγαλύτερα εἶναι μιὰ βιομηχανικὴ ἐπιχειρήσις εἰς τὸν κλάδον τῆς ἢ εἰς τὴν τοπικὴν τῆς περιφέρειαν, τόσον περισσότερον σπουδαῖα καθίστανται αἱ ἐπαφαί τῆς μετὰ τῶν κυβερνητικῶν Ὑπηρεσιῶν, τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, τῶν ἐμπορικῶν ἐνώσεων κλπ. Ἡ σπουδαιότης τῶν σχέσεων τούτων, βεβαίως, γίνεται μεγαλύτερα ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ κυβερνητικοῦ οικονομικοῦ ἐλέγχου. Ἡ ἐπιχειρήσις, οὕσα συχνάκις, ἀφ' ἐνὸς βασικὸς προμηθευτῆς καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐργοδότης εἰς τὴν περιοχὴν τῆς, καὶ γενικῶς λειτουργοῦσα ὑπὸ κυβερνητικῶν περιορισμῶν ὧλων τῶν εἰδῶν, αὕτη εἰς μίαν ὑπανάπτυκτον χώραν θὰ εἶναι πολὺ ἐξηρητημένη ἐκ τῶν ἐπισήμων σχέσεων τῆς. Ἐνίοτε, ἐνδέχεται νὰ εἶναι σπουδαιότερον νὰ εὐρίσκειται εἰς καλὰς σχέσεις μετὰ τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν προγραμματισμοῦ ἢ παροχῆς ἀδειῶν, παρὰ μετὰ τῶν προμηθευτῶν ἢ τῶν πελατῶν τῆς. Ἄλλ' αἱ ἐν λόγῳ σχέσεις ἀπαιτοῦν εἰδικὰς ὀργανωτικὰς ἱκανότητας καὶ ἐπιτηδειότητα, γενικῶς δὲ αὐταὶ πρέπει νὰ τυγχάνουν τοῦ χειρισμοῦ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἡγέτου τῆς ἐπιχειρήσεως.

3. Πολιτικὴ ὀργανώσεως καὶ ἱκανότητες

Οἱ παράγοντες τοῦ περιβάλλοντος, οἱ περιγραφόμενοι ἐνταῦθα, ἐπηρεάζουν τὴν πολιτικὴν τῆς ὀργανώσεως κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἡ πολιτικὴ αὕτη, ἐννοεῖται, ἐπηρεάζεται προσέτι καὶ ἀπὸ τὴν παράδοσιν: τῆς ἐνότητος τῆς οἰκογε-

2) F. Harbison, «Entrepreneurial Organization as a Factor in Economic Development», Quarterly Journal of Economics, τομ. LXX (1956), σ. 367.

νείας, τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, τοῦ ἐπικρατοῦντος συστήματος (θεσμῶν) κλπ. Ἐξ ὠρισμένων ἀπόψεων, τὸ ἔργον τῆς ὀργανώσεως μιᾶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως ἴσως εἶναι ἀπλούστερον εἰς τινα ὑπανάπτυκτον χώραν παρά εἰς ἐκβιομηχανοποιημένην τοιαύτην. Ὁ ἡγέτης ταύτης εἶναι ὀλιγώτερον νεωτεριστῆς, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ Schumpeter, παρά μιμητῆς ἢ προσαρμοστῆς. Ἡ θέσις του εἰς τὴν ἀγορᾶν, γενικῶς, προστετεύεται καλλίτερον. Ἄλλ' ἐν τῷ συνόλῳ, οὗτος ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ πολὺ δύσκολον ἔργον, τοῦλάχιστον ἐν ἐπιθυμῇ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ἐπιχειρήσις του. Τοῦτο δὲ ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως, διὰ τὸ ὅποιον ἐνδιαφερόμεθα ἐνταῦθα.

Ἐξ ὄλων τῶν περιπτώσεων, πιθανῶς ἡ ἔλλειψις καταλλήλως λειτουργούσης ἀγορᾶς κεφαλαίων ν' ἀποτελῇ τὸν παράγοντα, ὁ ὅποιος περιλαμβάνει τὰ πλέον ἐπιζήμια ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς ὀργανώσεως. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χρηματοδότησιν, θὰ πρέπει νὰ ἀντρεξῇ τις εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τοὺς φίλους, γεγρονὸς τὸ ὅποιον ὀδηγεῖ εἰς συνεχῆ ἀπασχόλησιν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ οἰκονομικοῦ ἐλέγχου. Συχνάκις ἀποφεύγεται ἐργασία τις, ἢ εἰς τὴν ἀποδοτικῆς. Ἐὰν μέλη τινὰ τῆς ομάδος χρηματοδοτήσεως εἶναι ἀπρόθυμα νὰ ρίψουν πάλιν τὰ κέρδη εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, θὰ προκαλέσουν τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς ομάδος ὅπως ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά των. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς χρηματοδοτήσεως ὀδηγεῖ εὐκόλως εἰς νεπιωτισμόν. Εἰς ἐκπροσώπους καὶ φίλους τῶν ποικίλων συμφερόντων θὰ προσφερθοῦν διοικητικαὶ θέσεις, ἀσχετοὶ πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα ἢ ἱκανότητα αὐτῶν. Ὅσον περισσότερον ἀβέβαιον αἰσθάνεται εἰς τὴν ἐργασίαν του ἐν τοιοῦτον μέλος τῆς ομάδος ὀργανώσεως, τόσον περισσότερον ἀπρόθυμον θὰ εἶναι, γενικῶς, νὰ χρησιμοποίησῃ (ἀπασχολήσῃ) τοὺς καταλλήλους ὑφισταμένους καὶ νὰ ἀναθέσῃ ἐξουσίαν εἰς αὐτούς.

Τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα περιπλέκονται ἀκόμη περισσότερον ὑπὸ πληθωριστικὰς συνθήκας. Ὡς ὁ Hirschman ὑπεγράμμισεν, εἶναι δύσκολον νὰ μάθωμεν ὅτι ὁ κεφαλαιακὸς ἐξοπλισμὸς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ συντηρηθῆται συνεχῶς καὶ νὰ μὴ ἀποκαθίσταται ἀφοῦ φθαρῇ (3). Ἄλλὰ εἶναι ἀκόμη δυσκολώτερον νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ὀλον ἐν καὶ περισσότερα χρήματα πρέπει νὰ ἐπενδύονται εἰς βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις, μηχανήματα καὶ ἐφευρέσεις, ἢ νὰ ἡ φυσικὴ παραγωγικὴ ἱκανότης παραμένῃ ἡ αὐτή. Ἡ κατάλληλος πολιτικὴ ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης συχνάκις ἐμποδίζεται ἀπὸ ἔλλειψιν κατανοήσεως, τόσον ὑπὸ τῶν λογιστῶν ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ἐφορευτικῶν ὑπαλλήλων.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν προϊόντων, ἔχομεν σημειώσει ἀνωτέρω ὅτι ἡ διοίκησις τῶν ἐπιχειρήσεων, γενικῶς, προτιμᾷ νὰ συγκεντρώνῃ τὴν ἐπεκτατικὴν προσπάθειάν της ἐπὶ ἀγαθῶν, ἃ ὅποια ἔχουν μέχρι τοῦδε, εἴτε εἰσχυρῆ, εἴτε κεντρικευθῆ ὑπὸ τῆς ἐγκυρίου βιοτεχνίας. Ἐνῶ εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν ἀσφαλῆ ὁδὸν πρὸς μείωσιν τοῦ κόστους, πρὸς αὐτήσιν τῆς ποσότητος καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν νέων ἀγορῶν, ἢ δι' εἰ-

3) A. O. Hirschman: Ἡ στρατηγικὴ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. New Haven, 1958. Κεφ. 8.

σχηματων υποκατάστασις σπανίως οδηγεί εις ιδιαιτερον τινά δυναμισμόν. Όταν η προστεταυρομένη αγορά έχει εξαντληθή (καρβεθή), δὲν υπάρχουν πρὸς ἐλάχιστα κίνητρα διὰ περαιτέρω ἐξάπλωσιν καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς μονοπωλιακῆς θέσεως σπανίως πραγματοποιεῖται τι πρὸς ποιοτικὰς βελτιώσεις. Μιὰ βιομηχανικὴ ἐπιχειρήσις, ἡ ὁποία ἐπέτυχε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐξαγωγικὴν ἀγοράν, ἔχει περισσοτέρους λόγους διὰ μείωσιν τοῦ κόστους, ἢ καὶ ἐπέκτασιν, δύναται τις δὲ νὰ ἴδῃ τὸ οἰκτεῖον ἀποτέλεσμα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς. Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐν λόγῳ ἐπιχειρήσεων ἀναφέρεται εἰς τὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πωλήσεις τῆς μετὰ μεγάλης ὑπερφηανείας καὶ ἐνίοτε παρατηροῦνται ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα τῶν πωλήσεων τούτων, ἐξαπλούμενα εἰς δλόκληρον τὴν ἡγεσίαν.

Ἐπάρχουν πολλὰ τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ λεχθοῦν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιλογὴν τῆς τεχνολογίας, τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὰ κίνητρα ἐργασίας. Ἀλλὰ τὰ θέματα ταῦτα ἀναφέρονται εἰς ἐτέρας εἰδικὰς μελέτας καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῶσιν ἐνταῦθα. Ἀντὶ τούτων, θὰ προσπαθῶμεν νὰ ἴδωμεν τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν διὰ νὰ προκαλέσωμεν περισσοτέρην ἀνάπτυξιν, προάγοντες τὴν πολιτικὴν τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων γενικῶς.

Ἐὰν ἡδυνάμην νὰ καταρτίσω πίνακα περὶ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπεθύμουν περισσότερον, ὠρισμένως θὰ περιελάμβανον τὴν σύστασιν καταλλήλων οἰκονομικῶν θεσμῶν: ἤτοι βελτιωμένην ἀγοράν διὰ βιομηχανικὰ χρεώγραφα, προσαρμογὴν τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν πρακτικῶν ἐφαρμογῶν τῶν λειτουργιῶν τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, ὡς καὶ ἴδρυσιν εἰδικῶν Τραπεζῶν βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Ἐὰν ἡ ἡγεσία τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐξηρτάτο οἰκονομικῶς ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς οἰκογενειακὰς ομάδας, θὰ εἶχε περισσοτέρην ἐλευθερίαν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰς ἐπενδύσεις τῆς καὶ τὸ προσωπικόν τῆς, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ. Προσθετικῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως θὰ ἡδύνατο, ἐπίσης, νὰ βοηθηθῆ ὑπὸ φορολογικῶν νόμων ἐπιτροπῶν ἐλευθέρων ὑποτίμησιν δασμῶν καὶ εὐνοούτων τὴν δημιουργίαν ἀποθεματικῶν κεφαλαίων. Οἱ νόμοι ἐπὶ τῶν ἐταίριων, ἀπαιτοῦντες ἀρκετὰ εὐρεῖαν δημοσιότητα ἀφορῶσαν εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως, θὰ ἐδόθηον εἰς τὴν διάλυσιν τῆς παρούσης παρορμήσεως διὰ μυστικότητα. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς ἀγαθῶν, τὸ ἐνθαρρυντικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ διὰ τῶν εἰσχωγῶν δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῆ ὁλοσχερῶς, αἱ δὲ προσπάθειαι τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ὅπως ἀναπτύξουν τὰς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν πωλήσεις των πρέπει νὰ βοηθηθῶν παντοιοτρόπως. Πολιτικῆς εὐνοοῦσα ἔτι μεγαλυτέραν διανομὴν τοῦ εἰσοδήματος θὰ εἶχεν ἐπίσης ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀργανώσεως. Ἐν ὅσῳ ἡ ὀργάνωσις ἀποβλέπει εἰς ἀγοράν διὰ τὰ προϊόντα τῆς κατὰ τι ἀνωτέρας τάξεως, ἐνῶ αἱ μάζαι δὲν ἔχουν δυνατότητας ν' αὐξήσουν τὴν κατανάλωσίν των, δὲν δύναται τις ν' ἀναμένῃ ἀνάπτυξιν εἰς τὴν προάγουσαν τὴν πολιτικὴν ταύτην.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ἀλλαγὴ τις εἰς τὸ περιβάλλον. Ἀπαιτεῖται ἐπίσης νὰ βελτιωθῶν αἱ ἰκνότητες τῆς διοικήσεως κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς καὶ

τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς. Τοῦτο ἀποτελεῖ θέμα, τόσοσ τῆς τυπικῆς ἐκπαίδευσως, ὅσον καὶ τῆς πρακτικῆς τοιαύτης. Ἡ σημασία τῶν ἰδιαιτέρων ὀργανωτικῶν καθηκόντων ὅμως καθίσταται προφανῆς μόνον διὰ τὴν εἰς ὀργανισμόν ἀναπτύσσεται καὶ καθίσταται πολὺπλοκος, ἢ δὲ ἀνάγκη δι' εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν ἐπὶ τοιούτων καθηκόντων καθίσταται αἰσθητῆ κυρίως εἰς σχετικῶς ὀργανισμοῦς.

Εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας αἱ ἀνωτέρω ἀπαιτήσεις ἀπευθύνονται πρὸς τὸν στρατόν, ἴσως καὶ πρὸς τὰς πολιτικὰς ὑπηρεσίας, ἀλλὰ σπανίως πρὸς τὴν βιομηχανίαν. Τινὲς τῶν καλλιτέρων γενικῶν διευθυντῶν προέρχονται ἐκ τοῦ στρατοῦ ἢ ἐκ τῶν πολιτικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐάν, ἐν τούτοις, κάποιος ἐκ τῆς βιομηχανίας θὰ ἐπεθύμει νὰ ἀποκτήσῃ ἐπαγγελματικὴν ἐπιχειρηματικὴν ἐκπαίδευσιν δὲν θὰ ἔχῃ μεγάλην τύχην. Τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα εὐναιαται κατὰ τὸν καλλίτερον δυνατὸν τρόπον νὰ ἀναπτυχθοῦν ὥστε νὰ δημιουργήσῃ ὀργανωτικούς, τεχνικούς, λογιστὰς κλπ. διὰ τὴν βιομηχανίαν, ἀλλὰ σπανίως εἶναι ἐξωπλισμένα διὰ νὰ παρέχουν εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῶν βασικῶν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ κόστους, τὴν χρηματοδότησιν, τὴν ἔρευναν τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰ διοικητικὰ προβλήματα. Προσέτι, δὲν εἶναι ἐπαρκῆς ἡ τυπικὴ ἐκπαίδευσις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀργανωτικῶν ἱκανοτήτων.

Περαιτέρω, οἱ σπουδασταὶ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηροῦν καὶ νὰ ἐξασκῶνται διὰ καλλιῆλου ἐπιβλέψεως. Ἀλλὰ τὸ γεγονός αὐτὸ καθίσταται λίαν δυσχερὲς εἰς βιομηχανικὴν κοινωνίαν ἀποτελουμένην ἐκ σχετικῶς μικρῶν οἰκογενειακῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπικυρικαὶ καὶ ἀπὸ κοινοῦ προσπάθειαι μετὰ τῶν ἀλλοδαπῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, δύναται νὰ δημιουργήσῃ μίαν ἐκ τῶν σπουδαιότερων καὶ μόνιμων συνεισφορῶν τῶν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως. Ἐτερον πρόβλημα εἶναι διὰ ἀκόμη καὶ ἐάν ὑπάρχουν ἄτομα μὲ τὴν κατάλληλον ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ οἰκογενειακαὶ παρὰδόσεις καὶ τὸ πατριαρχικὸν σύστημα ἐνδέχεται νὰ ἐμποδίξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξεύρουν τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἐφαρμόσῃ τὰς ἱκανότητάς τῶν, πρὶν ἢ λησμονήσῃν β,τ: ἔχουν διδαχθῇ.

Ἡ ἀνάγκη διὰ μίαν ἀλλαγὴν εἰς τὸ παρὸν σύστημα εἶναι αἰσθητῆ μεταξὺ τῶν νεωτέρων ὀμίλων εἰς τὴν βιομηχανίαν, τοὺς ὀργανισμοὺς προγραμματισμῶν καὶ τὰς κυβερνήσεις. Διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐπαγγελματικῶν σωματείων, νεωτέρων ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων, κέντρων ἐκπαίδευσως ὀργανώσεως ἐπιχειρήσεων κλπ., εἰς τὰ ὅποια θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν καὶ ἐμπειρίας καὶ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συζητηθοῦν τὰ προβλήματα τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων περισσότερον ἐκτενῶς, πολὺ θὰ ἠδύνατο νὰ προωθηθῇ ἡ ἐπαγγελματικὴ καθιέρωσις τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ διαλυθῇ ἡ ὑφισταμένη ἀπομόνωσις τῶν ἀτομικῶν ἐπιχειρήσεων.

Δύναται τις ἐπίσης νὰ πληροφρηθῇ τι σχετικὸν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Π.χ., ἀπὸ γερμανικὰς ἢ γαλλικὰς μεσαίου μεγέθους οἰκογενειακὰς ἐπιχειρήσεις, αἱ ὅποια τελευταίως ἔχουν ὑπεισέλθει εἰς τὸ εἶδος τῶν ἀλλαγῶν τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, τὰς ὁποίας αἱ ὑπαναπτύκτοι χώραι θὰ ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσῃ, ὡς καὶ ἀπὸ ἐπιχειρήσεις εἰς ἄλλας ὑπαναπτύκτους χώρας, αἵτινες εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμέναι τοῦ μέσου ὄρου. Ἡ δυσκολία ἐγκραται εἰς τὸ γεγονός διὰ ἡ ἐμπειρία καὶ

ἡ πρακτικὴ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας εἶναι περισσότερον δύσκολον γὰ μελετη-
 θοῦν παρ' ὅσον εἰς τὰς γιγαντιαίας ἀμερικανικὰς ἢ εὐρωπαϊκὰς βιομηχανικὰς
 ἐπιχειρήσεις, τὰς ὀργανωμένους θάσει ἀνωτέρων ὀργανωτικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων,
 αἵτινες γὺν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τσαύτης προσοχῆς.

ΑΡΧΕΙΟΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
 1921 - 1968

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ε. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΤΕΡΑ
 ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

20 ΤΟΜΟΙ ΔΕΜΕΝΟΙ ΜΕ ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ ΕΤΩΝ, ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΛΗΣ

Τὸ Εὐρετήριο "Υλης καθοδηγεῖ ποικιλοτρόπως πρὸς
 πλήρη γνωσιολογίαν πάσης οἰκονομικῆς ἐννοίας καὶ
 προσανατολίζει πρὸς τὴν διεθνή βιβλιογραφίαν.
 Ἀπαραίτητον διὰ βοήθημα καὶ τεκμηρίωσιν πάσης
 οἰκονομικῆς ἐργασίας.

ΤΙΜΗ : ΔΡΧ. 3.000

Διὰ σπουδαστὰς καὶ ὑπαλλήλους ἔκπτωσις καὶ μὲ δόσεις.

ΓΡΑΦΕΙΑ : Πανεπιστημίου 42

ΤΗΛΕΦΩΝΑ : 616-997 καὶ 045-000